

Téereb Dañeel — Téeméeri juróom-ñaar ak juróom-ñari fukk ak juróom-ñett``

Waxu Yonu Kàddu yi: Bu Jeroboam ba ca Josias ak Yeesal Yoonu Njálbéen yi

Jeff Pippenger
2024-02-29

Ci atum 1844, Protestante yu États-Unis génñ bàyyi yoonu Millerite, te jël seen taxawaayu yonent ci ni mu doon doom-ju-jigéen Babilon, ni ko misaaloo ci Yerobam bi mu sampee ab yoonu jaamu yu fen ngir ñaari fukki xeeti bërab yu bëj-gànnar yi baña taxawee ak nguurug bëj-saalum Yuda. Ñaari nag yu wurus yu Yerobam, benn bi ci dëkkub Bethel (tekki “këru Yàlla”/Kër-giis), te beneen bi ci Dan (tekki àtte/État), dañoo doon misaalu yoonu fen wu Kër-giis ak État, mi di misaalu États-Unis. Lépp lu nekk ci yoonu fen wu Yerobam ci Kër-giis ak État, dañoo ko tabax ci melokaanam bu ni mel ni taxawaay bi ñu wone ci fippug Aaron. Moo tax yoonu fen wu Yerobam ci jaamu nekkoon na nataalu yoonu fen wu Aaron ci jaamu.

Sistemu yàqutebam bu Jeroboam moo doon ndigalu jaamu Yàlla bi Protestantis boole woon, ba mu tas ci yoonu malaaka bu njëkk ba noppi nekk doom, walla nataalu rabu Roomu papaas bi. Ca jamono ji sax ñu tabaxee sistemu yàqutebam bu Jeroboam, ab yonent bu jóge Yuda daldi jàmbat altar-am ak sistemu jaamu Yàlla wu fen wi. Ci atum 1844, ca njëlbéeg jëfandikoo Protestantis gu gant ngir samp ab ndigalu jaamu Yàlla buy tegtal doom ju Room, Millerite yi, ci ngëm, dugg nañu ca Barab bu Gëna Sell bu kër-yállag asamaan ga te xàmme nañu bésub noflaay bi, te noonu dañoo doon yeneen yonent buy yedd dëgg ci kaw doom yu Room, yi tànn a sax ci sàmm màndargay sañ-sañu Room—jaamu Yàlla ci Dibээр.

Yonent bi dëkk Yuda bi doon jàmbat ak Yerobowam, fa te ca saa sa joxe yégleb gu ñëw.

Noonu mu woo ca altar ba ci kàddug Boroom bi, ne: Éy altar, altar, nii la Boroom bi wax; xoolal, doom ju góor dina juddu ci kër Daawuda, turam Yosiya; te ci sa kaw laay saraxeel saraxkat yu bërab yu kawé yi, ñiy taal xas ci sa kaw, te yaxu nit ñi dinañu leen lakk ci sa kaw. Te ca bés booba mu joxe mande, ne: Lii mooy mande mi Boroom bi wax; xoolal, altar bi dina xàq, te dóor ga nekk ci kawam dina tuuru. 1 Buur ya 13:2, 3.

Kàddug wax ji amoon na ca ñoom ñaaral baat bi “altar.” Ñaari baat walla ñaari waxiin ci yëgle yi dafay teewal misaal bu yónnentaaru ndigalu malaaka ñaareel bi, ba tax muy xamle atum 1844, bi malaaka ñaareel bi agsee te Protestantis mu daanu, nekk doomu Babilon. Ci jamono jooju itam yónnent bi joxe na firnde, ni waa Miller ci 1844 xamoon nañu firnde bés sub noflaay bi. Naka Yerobowam jálloon yónnent bi ci ay aaya yu topp yi, loolu tax ay loxoom lëjal, te muy dellu ci màndarga Babilon bi ñu di forcé ci mbaa kanam mbaa loxo, te bu nit ki ko nangu ci noonu ci wàllu xel, dafay ko tēxal ba fàww.

Ngir jëfandikoo gëstu bii, nuy seet wax jii yonent bi joxe, buy xamale ne: “ab xalees dina juddu ci kër Daawuda, tudd Yosiya; te ci sa kaw lay rendi saraxalekat yu bérab yu kawe yi, ñiy taal cuuraay ci sa kaw, te ay yax yu nit ñi dinañu leen lakk ci sa kaw.” Yosiya tekki na “fondemañu Yàlla”, te mu ngi teyir fondemañi Adventisme yi, yu ñu tabax ci benn tarihi bi sax, bi ñu royale ak ndaje Jerobowam ci tàmbali sistemam ju dëggul ju màggu màggal. Ci sistemu màggal ju dëggul ji Jerobowam sampoon, Yosiya dina mbugal saraxalekat yi jiite woon màggal gu fen gi.

Yonent bi toppatoo ndigalu Boroom bi ko santoon ba mu bañ a dellu ci yoon wi mu jaaroon ngir dem ci ugub Jéróbóam, te bañ a lekk mbaa naan ci Betel. Bi mu lekkee lekk bi yonent buy fen bi nekk Betel jox ko, mu nekk luñu wone ngir dee gi ñuy indi ci kaw ñi, gannaaw 1844, di tànn a dellu di lekk njàngale yi ak yoonu wax ci yonent yu dul dëgg yi Protestan yu wàññiku yi, ni ko ñàkk dëgg-dëgg bu 1863 di tegtal. Lalub dee bu ñi daanuwoon ci ñàkk dëgg-dëgg bu 1863, dina mel ni lalub dee buy yonent buy fen bi nekk Betel. Lalub dee bu Protestantism bu wàññiku woon mooy jaar-jaaru 11 Awgüst 1840 ba àgg 1844, ba ñoom, maanaam nit ñi Yàlla tànn woon bu njëkk, ñu weesu leen te ñu nekk doom yu jigéen yu Room. Lalub dee bu Adventism bu Laodise moom itam dina nekk diggante bés bi malaaka bu mag bi wacce ci 11 Sattumbar 2001, ni mu ko defee woon ci 1840, ak waxtu bu yëngu-yëngu suuf bu mag bi, muy tegtal yoonu Dibeer bu mag bi di ñëw léegi.

Ci 11 fanweer 2001, tàmbali nañu tëj biir ñetti-fukk ak ñeenti junni ñaar-fukk ak ñeenti junni, te malaaka ma tàmbali na jaar ci Yerusaleem di teg màndarga ci kanamu ñi di jooy te di yéen ngir ñaawtéef yi ñuy def ci réew mi (Etazini), ak ci kilifteef gi (Adantismu Laodise). Ci 11 fanweer 2001, bàkkaar yi baay yi, yi ñeenti ñaawtéefi Esekiyel di firndeel, nekk nañu dëgg-yu nattu yu teew ci yoonu tëj biir bi ba noppi tàmbalee.

Nattu 1863 bi, dafa jëfandikoo fondaman yi ci yëngu-yëngu Millerite bi, ni ñu leen tektalee ci “juróom-ñaari jamono” yi, ci Leviticus 26, yi ñu bañoon ci 1863. Nattu boobu moo doon bëgg-bëgg walla bañ-bañ ngir dellu ci yoon yu yàgg ya Yereimi waxoon, ngir gis noflaay bi ci taw bu mujj bi. Nattu 1888 bi, mooyoon bataaxal bi jëm ci kërceenug Laodicea, ni ko Màggat Jones ak Waggoner indilee, te moom itam mooyoon bataaxalu jubal ci ngëm.

Ci atum 1856, yëgle bu jëm ci Laodise jot na njëkk ci yoonu Millérites yi, te mu ànd ak leer gu gën a yokk gu “juróom-ñaari yoon”; waaye benn ci jëfandikoo gi ñu tegtaloon ci garab yi nekk ci yëgle bi jëm ci Laodise, ak yëgleb jaar-jaaru waxu yonent yi, dañu leen bañ ci atum 1863. Jëfandikoo googu dafañu ko tegtaloon ci peeñug gis-gis (march) gu “melokaan”, ak gis-gisu (chazon) gu “jaar-jaaru yonent”, ñoom ñaar ñépp itam dañu leen bañ. Ñaari gis-gis yooyu ñoom ñaar dañoo amoon seeni matuwaay ci 22 Oktoobar 1844, te fukk ak juróom-ñeenti at ginnaaw, dañu leen ñoom ñaar bañ, ndaxte Yeesu dafay sax a jëfandikoo njeexital ak tambali.

Ci bésu 11, at 2001, nattu yënguñ yu 1863 ak 1888 dellusi nekk dëgg gu nattu, ndax ñoom ñaar ñépp dañoo booleek yoon yi mag yi Yereimi waxoon. Ca bés booba, yëgleb ndox mu mujj mi agsi, te nattu bu 1919 itam agsi, ndax ca 1919 la ñu joxe woon xibaar bu baaxul bu Kirist bu amul benn solo bu jëm ci waxi yonent, muy benn yëgleb “jàmm ak kaaraange” bu fen. Bi malaaka mu am doole mi ci Peeñu ga, saraxal 18, wacce ci bésu 11 at 2001, ayaat yi benn ba ñett mat nañu, te

ayaat yi benn ba ñett dañuy tegtal yégleb “baat bu jëkk bi”.

“Ndax tey mooy kàddu gi ma waxoon ne dees na far New York ak mbëj mu réy? Loolu waxuma ko muk. Li ma wax mooy, bi ma doon xool kër yu mag ya ñuy tabax foofa, étage ci kaw étage, ma ne: ‘An yoon yu ragal a mett di am bu Boroom bi jógee ngir yëngal suuf si ak tiit lu réy!’ Kon nag kàdduy Peeñu 18:1–3 dinañu mat. Gépp saraxleel bu ñetteel fukk ak juróom ñaar ci téereb Peeñu moy waareb artu ci li ngiy ñëw ci kaw suuf si. Waaye amuma leer gu matale ci lu taxaw ci mbirum li ngiy ñëw ci New York, ludul ne xam naa ne bés benn, kër yu mag ya fa nekk dinañu daanu ndax wàllug ak soppantiku kàttanu Yàlla. Ci leer gi ñu ma jox, xam naa ne yàqute am na ci àddina si. Benn kàddu rekk gu jóge ci Boroom bi, benn laal rekk ci kàttanam ju màgg, te tabax yu réy yii dinañu daanu. Ay yoon dinañu am, te seen tiit ak seen ragal du nu ko man a xalaat.” Review and Herald, July 5, 1906.

Ak njëwinu malaakam Apokalips fukki ak juróom-ñaar, tawub mujj gi tàmbalee wàcce ndànk-ndànk, te “waxtaanu yonent” wi ñu melal ci Habakuk saar ñaareel bi, tàmbalee. Waxtaan woowu moo doon ci ñaari yoonu xamtee ngir déggal yonenti Kàddug Yàlla, ak benn xebara tawub mujj bu dëgg ak benn bu dëggul. Waxtaan woowu dafa jeex bu “baat bu ñaareel bi” ci Apokalips fukki ak juróom-ñaar agsi, te mu xamle tambali àtteb Yàlla buy jëfandikoo doole ci Bàbbilónu jamono jii, ak woo juróomi gàttam Yàlla yi ci des nekk ci Bàbbilón, ngir ñu génna ca. Njëwinu baat bu ñaareel bi mooy màndargaal jeexitalu jaar-jaaru màndargaalug téqale ñi téeméer ak ñeent-fukk ak ñeent-juróom-ñeent, te loolu la ñu melal ci ñeenteelu bañ-bañ bi, bi tamit di tektal ñeenteelu xeetu mujj te mujjug Laodise Adventism, ni muy sujjoot ci jant bi, ci ndigalu Dibeer bu bëgg a ñëw.

Lal bu way-jëkk yi jubadiyooñu ci Protestan bi wañnikookat, bi nekk ci diggante wàccug malaaka bi ak bunt bu tējbu 1844, mel ni lal bu way-jëkk yi jubadiyooñu ci Adventismu Laodise, bi nekk ci diggante wàccug malaaka bi ak bunt bu tējbu yoonu Dibeer bu agsi ci gaaw. Yonent bi jóge Yuda dañu ko suul ci benn bàmmeele ak yonent bu fen ba jóge Betel, te ba buur Yosiya tàmbalee njubalteem, mu taxaw ca kanam bàmmeele boobu. Njubalte buur Yosiya, mi turam di tekki “fondamaa yi Yàlla”, tàmbalee na ba Yàlla tàmbalee jiite ay nitam yu mujj yi dellusi leen ci fondamaa yi ci 11 Sàttumbar 2001. Njubalteem dafa tàmbalee bañu yékkati liggéeyu delloo templ bi.

Te mu amoon naareelu buur Yosiya, buur bi yónnee Safan doomu Asaliya, sëtlu doomu Mesullam, ci kër Yàlla ga, ne ko: “Yéegël ca Hilkiya, saraxalekat bu mag ba, ngir mu xayma xalis bi ñuy dugal ci kër Yàlla ga, mi wottukati bunt yi dajale ci nit ñi. Nañu ko jox ci loxo yi y def liggéey bi, ñi yor saytu kër Yàlla ga; te nañu ko jox ñiy def liggéey bi ci kër Yàlla ga, ngir yeesaat bérab yi yàqu ci kër ga, ci jëfandikukat yi, ak tabaxkat yi, ak sosokat doj yi, ak ngir jënd bant ak doj yu ñu yett ngir yeesaat kër ga. Waaye deesul woon leen bëggal xalis bi ñu leen joxoon ci seen loxo, ndaxte daan nañu jëf ak kóllère.” Noonu Hilkiya saraxalekat bu mag ba ne Safan sëtlu ba: “Gis naa téereb yoon wi ci kër Yàlla ga.” Hilkiya jox Safan téere bi, mu jàng ko. Safan sëtlu ba dikkal buur bi, indil ko xibaar, ne ko: “Sa jaam yi dajale nañu xalis bi ñu fekk ci kër ga, te joxe nañu ko ci loxo ñiy def liggéey bi, ñiy yor saytu kër Yàlla ga.” Safan sëtlu ba itam won buur bi ne ko: “Hilkiya saraxalekat bi jox na ma ab téere.” Noonu Safan jàng ko ci kanamu buur bi. Te mu am ba, bi buur bi déggée waxi téereb yoon wi, mu xotti ay

yéreem. Noonu buur bi santaane Hilkiya saraxalekat bi, ak Ahikam doomu Safan, ak Akbor doomu Mikaya, ak Safan sëtlu ba, ak Asaya, jaamub buur bi, ne leen: “Demleen seet Yàllaal ma, ak nit ñi, ak Yuda gépp, ci mbirum waxi téere bii ñu gis; ndaxte merum Yàlla gi réy na, di tàkk ci sunu kaw, ndaxte sunuy baay déggũu woon waxi téere bii, ngir def lépp li ñu bind ci sunu mbir.” 2 Buur ya 22:3–13.

Yëgle ne xale bu tudd Yosiya dina juddu, moo jàppale 11 septembre 2001, ba malaaka bu mag ba wàcce te jiite nitam yu fan yu mujj yi dellu ci yoon yi yàgg. Wàcc googu dafa ame woon njàngaleem ci wàccug benn malaaka boobu 11 août 1840. Ñaari wàcc yooyu ñoom ñépp dañoo màndargaaloon matug ab waxu yoonent bu jëm ci Islam. Nit ku jaar-jaar ba ci taarix, ki turam jokkoo ak xamale lu jiitu ak bindal wax jiitu gu matug yoonent gu jamono gi ci mbirum Islam, bi nekk ci Peeñu saare juróom-ñeent, aaya fuk ak juróom, mooy Yosiya.

Ci ñaari wàccug malaakam Kàddug Yàlla bi ci Peeñ mi sura 10 walla 18, turu “Yosiya” moom lañu màndargaal. Yosiya Litch yëgle woon na yëgleb Islama bi, te loolu am na mat ci 11 Awgust 1840; te ci 11 Sàttumbar 2001, waxu waxu ci juddug xale bu tudd Yosiya, bi yonent bu déglu’ul woon tëraloon ci nettali Jeroboam, am na mat ci Adventisme bu Lawodise, bi malaaka mi jiite ay nitam yu mujj yi delloo leen ca taarix bu sampu bi, fa la jàngoroog diggante yonent bu déglu’ul bi ak Jeroboam daje woon ak matugam. Seede bu Bibil bi xamale na ab waxu wax ci Yosiya buy ñëw, te ba taarix bi yonent bu déglu’ul bi di misaal delloosee ci 1844, waxam ci tur wi dugg naat ci nettali waxu wax bi.

Bésu 11 fanweeri 2001, Gaynde gi ci xeetu Yuda ji jiitu woon ñoñam yu mujj yi dellu ci yooni yàgg yi Yermiya waxoon, yi doon misaal at ak juróom-benni at yi, bi Yóonent bi ci Kóllère gi tabaxee kër Yàlla gu mu fekke fa ci gaaw gaaw 22 Oktoobar 1844. Yosiya gisoon na móolu Musaa bi muy tàmbali liggéeyu defarwaat kër Yàlla ga. Liggéeyu téeméeri ak ñeent-fukki ak ñeenti junni ñi, Esayi misaal na ko ni mu nekk liggéeyu yeesal ak delloo.

Te dinañuy tabax mboolem yàqu-yàqu yu mag ya, te dinañuy yékkati mboolem alag yi nekkoon démb, te dinañuy defar dëkki yu yàqu ya, di alag yi jot ci ay maas yu bare. Esaie 61:4.

Liggéeyu Yosiya ci defar ak yeggale kër Yàlla ga, mooy liggéey bi Esayi mǎggale ne askanu Yàlla ci àjjana yu mujj yi dina ko matal; ndaxte yonent yépp wax nañu gën ci fan yu mujj yi ba ci jamono ji ñu dundee woon. Liggéey boobu itam dafa ame woon ci misaal bi ñi gén Babilon ci jamonoy Esra doon wone.

Ndax nun nekkoon jaam; waaye sunu Yàlla bàyyiwul nu ci sunu jaam ga, waaye mu yaatal yërmandeëm ci sunu kaw fa kanam buur-yi Perse, ngir may nu dund gu bees, ngir yékkati kër sunu Yàlla, ak ngir defar ay yàqu-yàquam, ak ngir may nu miir ci Yuda ak ci Yerusaleem. Ezra 9:9.

Liggéey bi Esdra doon bi mat na ba ñu génnee Babilon, te mu ngi teewlu liggéeyu yiir kër Yàlla bi Yosiya doon def, moom liggéey bi Esayi sant ni mooy liggéeyu nit ñi Yàlla ci mujj-guddi fan yi, te mu tàmbalee 11 Septàmbara 2001. Ci Kàddug Yàlla gu Njàngat gi itam, Yowaana sant na noonuwaat liggéey boobu.

Te baat bi ma ma déggoon asamaan waxaat na maat ak man ne: Demal jël tééré bu ndaw bi ubbeeku bi nekk ci loxo malaaka mi taxaw ci kaw gééj gi ak suuf si. Ma dem ca malaaka ba, ma ne ko: May ma tééré bu ndaw bi. Mu ne ma: Jël ko te lekk ko; dina wex sa biir, waaye ci sa gémmiñ dina neex ni lay. Noonu ma jël tééré bu ndaw bi ci loxo malaaka bi, ma lekk ko; te ci sama gémmiñ mu neexoon ni lay, waaye bu ma ko lekkee rekk, sama biir wex. Mu ne ma: Fàww ngaat waxaat yégleb yonent ci kanam xeet yu bari, ak réew yi, ak làkk yi, ak buur yi. Te ñu may ma garab gu mel ni yar; te malaaka bi taxaw ne: Jógal, nga natt kër Yàlla gi, ak saraxalukaay bi, ak ñi fa di jamu. Waaye bàyyil ètt bu nekk bitim kër gi, bul ko natt; ndaxte joxees na ko xeeti neen yi, te dinañu dóor dëkk bu sell bi ci seen tànk diiru ñeent-fukk ak ñaari weer. Te dinaa may sama ñaari seede doole, te dinañu wax yégleb yonent diiru junni ak ñaari téeméer ak juróom-benn-fukk fan, sol yéréy saaku. Peeñu 10:8–11:3.

Ci yàll-bii, Yowaana moo taxawal Millerites yi, ñoom ñi lekk woon nañu wax jii nekkoon ci loxob malaaka bi ba Mu wàccee 11 Awu 1840, waaye itam ñoo jaar woon ci metit gu wex gu 22 Oktoobar 1844. Tëdd ca yéexu metit gu wex ga 1844, ñu wax Yowaana ne moom, ni muy misaalu askanu Yàlla gu mujj ci fan yii, war na dellusi jëfandikoo jaar-jaar ga 1840 ba 1844 di ko firndeel, noonu di jublu ci kanam ba 11 Sàttumbar 2001, ak ba ci ndigal alxames gu ñëw lu gaaw. Ñu wax ko ne: “Yow dangaa war a waxaat waxu Yàlla fa kanam askan yu bare, ak xeet yi, ak làkk yi, ak buur yi,” di tegtal addina si bépp di leer ndax malaaka bi bu wàccee ci Peeñu gi fukki juróom ñaareel, ba jaar-jaaru Peeñu sarax fukk gi delloo—“rëdd ci kaw rëdd.”

Ci jëm ci mággalug jaar-jaar bi war a dellusi baat bu bees bi nit ñi Yàlla ci bésam bu mujj di waxaat, Yowaanañu ko waxoon ne mu “jóg te natt” kër Yàlla gi. “Nattam” bi, xamleef nañu ko bu leer, ndaxte dañu ko taxawaloon ci atum 1844, fa nga xam ne ay biiram neexul woon ndax yàqu-yakaaru 22 Oktoobar. Waxoon nañu ko mu natt kër gi, waaye mu bàyyi mbedd mi, ndaxte xamaloon nañu ko ne muy tegtal waxtuw xeeti ñi dul Yawut, bi ñuy dëj mbedd mi di ko doxal ci suufu seen tànk diiru junni ak ñaar téeméer ak juróom benno ak fukk at. Junni ak ñaar téeméer ak juróom benno ak fukk at yooyu jeexoon nañu ci 1798. Yowaana dafa wara tambali ay nattam ci 1798, te bàyyi ñaar téeméer ak juróom benno ak fukk at yi jiitu, fa nga xam ne kër gu xel ak Yerusalem gu xel dañu leen doon doxal ci suufu tànk. Taxawoon na ci yàqu-yakaaru 1844; kon nag, diggante 1798 ak 1844 am na ñeent fukk ak juróom benno ak juróom benno at. Ñeent fukk ak juróom benno ak juróom benno at yooyu dañuy tegtal kër gi.

Bi Yowaana, ni nit ñi Yàlla ci fan yu mujj yi war a waxaat, ni ñu ko defee diggante 1840 ak 1844, dinañu tàmbali su malaaka ma wàccee ci matug yeneen wax yu jëm ci Islama. Seen liggéeyu waxaat boobu dina laaj benn liggéeyu natt kër Yàlla gi, te liggéey boobu dina tekki seetaat “yoonu mag yi”, muy jaar-jaaru bind bi “kër Yàlla gi” di wone, bi tàmbalee ci waxtu mujj ma ci 1798, ba jeexee ak njàqare gu mag gi ci 1844. Bi ñuy tàmbali seen liggéeyu seet jaar-jaari yoonu mag yi ci Yereimi, miy “kër Yàlla gu ñeent-fukk ak juróom-benn at” ci Yowaana, rëccu Musaa bi gis nañu ko ci mbalit mi tasaaroo ci bépp kër Yàlla gi, te yeneen wax yi ci Yosiya miy ñëw mat na. Liggéeyu Yosiya boobu, Esayi itam dellu koo jëfandikoo ngir rëdd ko:

Ñi bokk yi jóge ci yaw dinañu tabaxaat bérab yu yàgg a yàqu; dinga yékkati fondamaani maas yu bare; te dees na la wax ne: Ki yiy defar xàjjaat bi, ki yiy delloo yoon yi ngir nit ñi dëkk ci.

Esayi 58:12.

Nit ñi mujj-jamono yi war nañu delloo “yoon yi ñuy dëkk ci,” te yooyu mooy “yoon yu yàgg ya” yu Yereimi wax. War nañu tabaxaat bérab yu yàqu yàgg ba noppi, ni liggéeykat yi di ko defee ci jaar-jaari Yosiya ak Esdra. War nañu jëfandikoo yoonu “rëdd ci kaw rëdd,” ndaxte duñu rekk “taxawal” jaar-jaaru ndombo wa Adventism bi, mi ñu melal kër Yàlla gu ñaar-fukk ak juróom-benn at, waaye ci def noonu war nañu “taxawal fondasimó yu askan yu bare.” War nañu xamle ne bépp yëngu-yëngu yeesal mooy liggéeyu fondasimó, te “rëdd ci kaw rëdd” day tekki fondasimó yu mujj-jamono yi nekk diggante 1798 ak 1844. War nañu defar “xàjjaat bi,” te xàjjaat bi day tekki jëkkërug xar gu njëkk ci ab ndab walla ci ab tata buy ubbi buntu ngir musiba mu gëna réy topp ci. “Xàjjaat bi” war a defar mooy àndub 1863 bi.

Bi Yosiya àggee ci 11 Septàmbre 2001, nit ñi Yàlla ci mujjanté yi delluwaat nañu ci yoon yu mag yi Yereimi waxoon te tàmbali nattaat jaar-jaari taariixu Millerite. Ñu gis nañu “xàjjaat bi.” Ñu xamale nañu dëggu biju yi nekk ci géntu Miller, bi ñuy tabaxaat “réew yu yàqu woon yàgg.” Ñu gis nañu “juróom-ñaari yoon yi,” ni ko Yosiya itam defee, te ñu delloo nañu dëggu Léwítik sarfuk ak juróom-benn, te noonu ñu yékkati “yàquga yu jëkk ya.” Bi ñu delloo “jëkk bi” ak “mujj bi” ci yàquga yi ci Léwítik sarfuk ak juróom-benn, ba noppi ñu ràññee ne benn jeex na ci 1798 te beneen bi ci 1844. Noonu liggéeyu ñoom ci yékkati yàquga yu jëkk ya mooy woon dëgg-dëgg “yar wi” wooñu Yowaana, mi ko mayoon ngir mu man a natt kër Yàlla ga.

Nago bu Judaa jiitu nit ñoomam delloo leen ci yoon yu mag yi, ngir ñu man a gis yégle gu taw bi mujj, te yégle gu taw bi mujj mooy yégle Lislam gu ñetteel musiba ba. Bi ñu gannaaw loolu gisee ci mujj ñaari tebal yu sell yi Yabakuk, ni ko melale nataal yu njëkk ya at 1843 ak 1850, ñu gis ne fondamaañ baa dajale “ñetti musiba yi” yi nekk ci Peeñu gi, saar 8, te ñaareel musiba baa dafa jeexoon ci taariixu fondamaañ ba, fa kër Yàlla gu Millerite gi ñu tabaxee woon. Noonu ñu xam ne dëgginu yoonu jëfandikoo yonent yi ci ñetti jëfandikoo dafa nekkoon ba noppi ci njëlbéenu Nago bu Judaa jiitu, ngir ba ñu dellusee ci yoon yu mag yi Yérémié, ñu man a xàmme “noppaliku ak fresku gi”, miy yégle gu taw bi mujj gu ñetteel musiba ba, gi ñu màndargaal te dëgëral ak ñaari seede yi ci njëkk ak ñaareel musiba yi.

Dinaa yokk sunu jàngat ci atikaal bi ci topp.

“Baña buy noon mi ngi wut a jéngal xelu sunuy bokk yu góor ak yu jigéen, ba ñu soree liggéeyu waajal nit ñi ngir taxaw ci fan yii mujj. Ay naxam ak ay pexeem dañoo sos ngir jël xel yi sore ci njàqarey ak warug waxtu wii. Ñu jàpp leer gi Kirist jóge asamaan ngir indil Yowaana ci ndamam ngir ay nitam, ne dara la. Ñuy jàngale ne xew-xew yi nekk ci sunu kanam léegi amuñu solo bu doy ngir jot ndigal gu jagleel xam-xam. Dañuy def ne dëgg gi jóge asamaan amul doole, te ñuy sàcc askanu Yàlla seen jaar-jaaramu weesu, di leen wuutal ko ak xam-xam bu dul dëgg.”

“Nii la Boroom bi wax: Taxawleen ci yoon yi, te xoolleen, te laajte yoon yu mag ya, fu yoon wu baax wi nekk, te doxleen ci moom.” Yereimi 6:16.

“Bu kenn du sàkku jéem a dindi fondamaañ yi sunu ngëm taxawal—fondamaañ yi ñu sosoon ca njàlbéenu sunu liggéey, jaarale ko ci gëstu Kàddu gi ak ñaan ak ci xamle gu jóge ci Yàlla.

Ci kaw fondamaañ yooyu la nu di tabax ba léegi di juróom-fukk at. Nit ñi man nañu xalaat ne gis nañu yoon wu bees te man nañu teg beneen fondamaañ wu gën a dëgër moom mi ñu teg ba noppi. Waaye loolu naxe bu réy la. Kenn manul a teg baneen fondamaañ ludul bi ñu teg ba noppi.

« Ca jamono, ñu bare daan tàmbali tabax benn ngëm gu bees, ak sos yenn aada yu bees. Waaye, ñaata la seen tabax taxawoon? Gàttal la daanu, ndaxte sampuwoon na ci Kaw mi. »

“Ndax taalibey njëkk yi waruñu woon a daje ak waxi nit ñi? Waruñuñu woon a déglu xalaat yu jubadi, te gannaaw boobu, bu ñu defee lépp, a taxaw cig dëgër, naan: ‘Kenn manul a samp beneen fondman bu dul bi ñu samp ba noppi.’ 1 Corinthians 3:11.”

“Kon nag noonu war a tëye xam-xam wi nu tàmbalee ba ci mujj. Yàlla ak Kirist yonnee ci mbooloo mii kàddu yu am doole, di leen génne ci àddina, tomb bu nekk, ba ci leer gu wér gi ci dëggu jamono jii. Ay jaamam Yàlla, ak tuñ yu safara sellal laal, yégle nañu yonent bi. Wax ju dëggujigéenul ju dëggujigéenul, ji jóge ci Yàlla, takk na moom sealam ci dëggug dëgg gi ñu yégle.” Testimonies, volume 8, 296, 297.